Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

26. januar 2017 *

»Præjudiciel forelæggelse — direktiv 93/13/EØF — aftaler indgået mellem erhvervsdrivende og forbrugere — urimelige vilkår — realkreditaftaler — proceduren for tvangsauktion af et pantsat aktiv — præklusionsfrist — de nationale domstoles opgave — retskraft«

I sag C-421/14:

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Santander (retten i første instans nr. 2 i Santander, Spanien) ved afgørelse af 10. september 2014, indgået til Domstolen den 10. september 2014, i sagen:

Banco Primus SA

mod

Jesús Gutiérrez García,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af Domstolens vicepræsident, A. Tizzano, som fungerende formand for Første Afdeling, og dommerne M. Berger, A. Borg Barthet, S. Rodin (refererende dommer) og F. Biltgen,

generaladvokat: M. Szpunar

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 24. september 2015,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Banco Primus SA ved abogado E. Vázquez Martín

— den spanske regering ved M.J. García-Valdecasas Dorrego, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved J. Baquero Cruz og M. van Beek, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 2. februar 2016,

afsagt følgende

* Processprog: spansk.

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Banco Primus SA og Jesús Gutiérrez García vedrørende udlæg i sidstnævntes faste ejendom, der var pantsat til sikkerhed for et lån ydet af Banco Primus.

Retsforskrifter

EU-retten

3 16. og 24. betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»[…] den erhvervsdrivende kan opfylde kravet om god tro ved at handle loyalt og rimeligt med den anden part, hvis legitime interesser han skal tage hensyn til.

[…]

medlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør.«

4 Direktivets artikel 1, stk. 1, bestemmer:

»Formålet med dette direktiv er indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem erhvervsdrivende og forbrugere.«

5 Det nævnte direktivs artikel 3 har følgende ordlyd:

»1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.

2. Et kontraktvilkår anses altid for ikke at have været genstand for individuel forhandling, når det er udarbejdet på forhånd, og forbrugeren derved ikke har haft nogen indflydelse på indholdet, navnlig i forbindelse med en standardkontrakt.

[…]«

6 Artikel 4 i direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»1. Det vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse samt til alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne, jf. dog artikel 7.

2. Vurderingen af, om kontraktvilkårene er urimelige, omfatter hverken definitionen af aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem pris og varer eller mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, for så vidt disse vilkår er affattet klart og forståeligt.«

7 Direktivets artikel 6, stk. 1, bestemmer:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

8 Nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Det spanske regelsæt

9 Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (lov nr. 1/2000 om den civile retspleje) af 7. januar 2000 (BOE nr. 7 af 8.1.2000, s. 575) blev ændret ved Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (lov nr. 1/2013 om forbedring af beskyttelsen af pantebrevsdebitorer, gældsomlægning og almene lejeboliger) af 14. maj 2013 (BOE nr. 116, af 15.5.2013, s. 36373), derefter af Real Decreto-Ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (lovdekret nr. 7/2013 om finansielle og budgetmæssige hasteforanstaltninger og om fremme af forskning, udvikling og innovation) af 28. juni 2013 (BOE nr. 155 af 29.6.2013, s. 48767) og derefter af Real Decreto-ley 11/2014 de medidas urgentes en materia concursal (lovdekret nr. 11/2014 om hasteforanstaltninger vedrørende konkurs) af 5. september 2014 (BOE nr. 217 af 6.9.2014, s. 69767) (herefter »LEC«).

10 LEC's artikel 695 om indsigelsesproceduren mod realisering af pant i fast ejendom har følgende ordlyd:

»1. I de procedurer, der er omfattet af nærværende kapitel, kan rekvisitus' indsigelse mod fuldbyrdelsen kun tages til følge, hvis den bygger på følgende grunde:

[…]

4) at et kontraktvilkår, som udgør fuldbyrdelsesgrundlaget, eller som er afgørende for beregningen af det udestående (skyldige) beløb, anses for urimeligt.

[…]

4. Kendelser, hvorved det besluttes, at […] indsigelsen forkastes af den i nærværende artikels stk. 1, nr. 4, nævnte grund, kan appelleres.

I alle andre tilfælde kan kendelser, hvorved der tages stilling til indsigelsesgrunde, som er omfattet af denne artikel, ikke appelleres, og virkningen heraf gælder alene for den fuldbyrdelsessag, hvori kendelsen afsiges.«

11 I henhold til LEC's artikel 556, stk. 1, skal indsigelse af en af de i LEC's artikel 695 omhandlede grunde fremsættes inden for en frist på ti dage at regne fra forkyndelsen af den kendelse, hvormed der udstedes en fuldbyrdelsesordre.

12 LEC's artikel 557, stk. 1, om indsigelsesproceduren mod fuldbyrdelse på baggrund af andre eksigible dokumenter end rets- eller voldgiftsafgørelser bestemmer:

»Når fuldbyrdelsen anordnes i henhold til et af de fuldbyrdelsesdokumenter, som er omhandlet i artikel 517, stk. 2, nr. 4, 5, 6 og 7, eller andre dokumenter, der er eksigible som omhandlet i artikel 517, stk. 2, nr. 9, kan rekvisitus alene fremsætte indsigelse mod disse inden for den frist og i den form, der er fastsat i ovenstående artikel, såfremt den henviser til en af følgende grunde:

[…]

7) at dokumentet indeholder urimelige vilkår.«

13 LEC's artikel 693, stk. 2, om førtidig ophævelse af lån, der skal tilbagebetales i rater, har følgende ordlyd:

»Såfremt der er fastsat bestemmelse herom i låneaftalen, kan kreditor i tilfælde af manglende betaling af mindst tre månedlige ydelser, eller hvis skyldneren ikke har tilbagebetalt et antal rater, som tilsammen indebærer, at skyldneren har misligholdt sin forpligtelse i et tidsrum, der som minimum svarer til tre måneder, kræve hele det skyldige beløb i form af hovedstol og renter indfriet.«

14 Den første overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013 bestemmer:

»Denne lov finder anvendelse på retslige og udenretslige procedurer vedrørende realisering af pant i fast ejendom, der er indledt senest på tidspunktet for denne lovs ikrafttrædelse, i hvilken forbindelse der endnu ikke er blevet gennemført en udsættelsesforretning.«

15 I medfør af den fjerde overgangsbestemmelse i nævnte lov gælder følgende:

»1. De ved [lov nr. 1/2000 af 7. januar 2000 om den civile retspleje] gennemførte ændringer af denne lov finder anvendelse på fuldbyrdelsessager, som er anlagt før lovens ikrafttrædelse, og alene med hensyn til de fuldbyrdelsesforanstaltninger, der endnu ikke er blevet iværksat.

2. I de fuldbyrdelsesprocedurer, der verserer på tidspunktet for nærværende lovs ikrafttrædelse, og hvori den i artikel 556, stk. 1, i [lov 1/2000 af 7. januar 2000 om den civile retspleje] fastsatte indsigelsesfrist på ti dage er udløbet, gives rekvisitus under alle omstændigheder en præklusiv frist på en måned til at rejse ekstraordinær indsigelse med støtte i de nye indsigelsesgrunde, der er fastsat i artikel 557, stk. 1, nr. 7, og artikel 695, stk. 1, nr. 4, i [lov nr. 1/2000 af 7. januar 2000 om den civile retspleje].

Den præklusive frist på en måned regnes fra dagen efter ikrafttrædelsen af nærværende lov, og parternes eventuelle indsigelse indebærer i henhold til artikel 558 ff. og artikel 695 i [lov nr. 1/2000 af 7. januar 2000 om den civile retspleje], at sagen udsættes, indtil indsigelsen er blevet behandlet.

Denne overgangsbestemmelse finder anvendelse på enhver tvangsfuldbyrdelsesprocedure, som ikke har ført til, at den faste ejendom er blevet overdraget til erhververen i henhold til bestemmelserne i artikel 675 i [lov nr. 1/2000 af 7. januar 2000 om den civile retspleje].

3. I de verserende fuldbyrdelsesprocedurer, hvori den i artikel 556, stk. 1, i [lov nr. 1/2000 af 7. januar 2000 om den civile retspleje] fastsatte indsigelsesfrist på ti dage er påbegyndt på tidspunktet for nærværende lovs ikrafttrædelse, gives rekvisitus den samme præklusive frist på en måned som i ovennævnte stk. 2, til at rejse indsigelse med støtte i en hvilken som helst af indsigelsesgrundene i artikel 557 og 695 i [lov nr. 1/2000 af 7. januar 2000 om den civile retspleje].

4. Nærværende bestemmelse får ved sin offentliggørelse fuld virkning med hensyn til forkyndelse og beregning af fristerne i denne artikels stk. 2 og 3, hvorfor det under ingen omstændigheder er nødvendigt at træffe udtrykkelig afgørelse herom.

[…]«

16 LEC's artikel 136 bestemmer i øvrigt:

»Når fristen for at foretage en processuel handling er udløbet, har dette præklusiv virkning, og den pågældende handling kan ikke længere foretages. Justitssekretæren fører fristens udløb til protokols, anviser de foranstaltninger, [det tilkommer denne at træffe], eller underretter retten, så den kan træffe den afgørelse, der påhviler den.«

17 LEC's artikel 207, stk. 3 og 4 tilføjer:

»3. Endelige afgørelser har materiel retskraft, og den ret, der træffer afgørelse i den sag, i hvilken afgørelserne er truffet, er under alle omstændigheder bundet heraf.

4. Når fristen for at appellere en afgørelse er udløbet, uden at der er iværksat appel, er afgørelsen endelig og får retskraft. Den ret, der træffer afgørelse i sagen, er under alle omstændigheder bundet heraf.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

18 Den 12. juni 2008 indgik Banco Primus med Jesús Gutiérrez García en aftale om lån med pant i hans faste ejendom, der tjente som hans bolig. Lånet, der havde en løbetid på 47 år, skulle tilbagebetales med 564 månedlige rater. Efter syv på hinanden følgende betalingsforsømmelser erklæredes låneaftalen den 23. marts 2010 førtidigt ophævet under anvendelse af vilkår 6a i låneaftalen. Banco Primus fremsatte begæring om betaling af hele den endnu udestående gæld, ordinære renter og morarenter samt diverse omkostninger. Banken udløste ligeledes salg af den pantsatte ejendom på tvangsauktion. Idet der ikke blev afgivet noget bud under tvangsauktionen den 11. januar 2011, overdrog den forelæggende ret ved fuldbyrdelsesafgørelse af 21. marts 2011 Banco Primus ejendommen for et beløb, der svarede til 50% af dens anslåede værdi. Den 6. april 2011 begærede Banco Primus overtagelse af ejendommen. Overtagelsen blev udskudt som følge af tre indsigelser, herunder den, der førte til vedtagelsen af kendelse af 12. juni 2013, der kvalificerede låneaftalens vilkår 6 vedrørende morarenter som urimeligt. Vedtagelsen af afgørelse af 8. april 2014 efter den tredje indsigelsessag bragte udskydelsen af udsættelsessagen til ende.

19 Den 11. juni 2014 fremsatte Jesús Gutiérrez García ved den forelæggende ret en ekstraordinær indsigelse mod proceduren med henblik på realisering af pant i sin faste ejendom med påstand om, at vilkår 6a i låneaftalen var urimeligt.

20 I forlængelse af denne indsigelse gav den forelæggende ret, efter at den ved afgørelse af 16. juni 2014 havde udsat udsættelsessagen, udtryk for usikkerhed omkring, hvorvidt visse vilkår i låneaftalen ud over vilkåret om morarenter, var urimelige i den betydning, hvori dette udtryk er anvendt i direktiv 93/13, dvs.:

— vilkår 3 vedrørende ordinære renter, der bestemmer, at disse skal beregnes i henhold til en formel, hvor den resterende skyldige kapital og de skyldige renter divideres med antallet af dage i et regnskabsår, dvs. 360 dage, og

— vilkår 6a vedrørende førtidig ophævelse af låneaftalen, i henhold til hvilken Banco Primus kan kræve øjeblikkelig tilbagebetaling af hovedstolen, renter og forskellige omkostninger, bl.a. ved manglende betaling på den aftalte dato af ethvert skyldigt beløb i forbindelse med hovedstolen, i form af renter eller i form af forskud.

21 Dog har den forelæggende ret for det første konstateret, at Jesús Gutiérrez Garcías indsigelse var rejst for sent, for så vidt som den blev rejst efter udløbet af den præklusionsfrist, der er fastsat ved den fjerde overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013.

22 For det andet har den forelæggende ret konstateret, at LEC's artikel 207, der regulerer princippet om retskraft, er til hinder for en fornyet efterprøvelse af, om vilkårene den i hovedsagen omhandlede kontrakt er urimelige, eftersom lovligheden heraf i lyset af direktiv 93/13 allerede var blevet kontrolleret i forbindelse med afgørelsen af 12. juni 2013, der er blevet endelig.

23 I øvrigt har den forelæggende ret anført, at selv i det tilfælde, hvor vilkår 6a i den i hovedsagen omhandlede kontrakt skulle erklæres urimeligt, ville Tribunal Supremos (øverste domstol, Spanien) retspraksis forbyde den forelæggende ret at erklære vilkåret ugyldigt og forkaste det, eftersom Banco Primus rent faktisk ikke havde anvendt det, men handlede i overensstemmelse med kravene i LEC's artikel 693, stk. 2, idet den ventede til, at der var sket manglende betaling af syv månedlige ydelser, før den erklærede låneaftalen førtidigt ophævet.

24 Med henblik på at afklare rækkevidden af dens beføjelser i henseende til direktiv 93/13 er den forelæggende ret således for det første i tvivl om, hvorvidt den fjerde overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013 er forenelig med direktivet, og rejser for det andet spørgsmålet, om det nævnte direktiv i en kompleks fuldbyrdelsesprocedure vedrørende pant i fast ejendom, såsom den i hovedsagen omhandlede procedure, til trods for kravene i LEC's artikel 207 forpligter den til af egen drift at foretage en fornyet efterprøvelse af vilkår i en kontrakt, der allerede har været genstand for en efterprøvelse i lyset af direktiv 93/13 i forbindelse med en afgørelse, der har retskraft. For det tredje ønsker den forelæggende ret ligeledes en præcisering af kriterierne for at betragte vilkår 3 og 6a i den i hovedsagen omhandlede kontrakt som urimelige og de konsekvenser, der skal drages af denne urimelige karakter.

25 På denne baggrund har Juzgado de Primera Instancia nº2 de Santander (retten i første instans nr. 2 i Santander, Spanien) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal fjerde overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013 fortolkes således, at den ikke må udgøre en hindring for forbrugerbeskyttelsen?

2) Er det i henhold til direktiv 93/13, herunder navnlig direktivets artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, og med henblik på at sikre beskyttelsen af forbrugere og brugere i overensstemmelse med ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet muligt for en forbruger at klage over et urimeligt kontraktvilkår efter udløbet af den i national ret fastsatte frist for indgivelse af sådanne klager, således at den nationale ret skal prøve sådanne vilkår?

3) Skal den nationale ret i henhold til direktiv 93/13, herunder navnlig direktivets artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, og med henblik på at sikre beskyttelsen af forbrugere og brugere i overensstemmelse med ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet af egen drift vurdere, om et vilkår er urimeligt, og dernæst fastlægge følgerne heraf, selv om den tidligere har truffet en modsat afgørelse eller har afvist at foretage en sådan vurdering, og der var tale om endelige afgørelser i henhold til national procesret?

4) Kan forholdet mellem kvalitet og pris påvirke vurderingen af, om mindre væsentlige kontraktvilkår er urimelige? Skal der i forbindelse med en sådan indirekte kontrol af disse vilkår tages hensyn til de prisbegrænsninger, der er fastsat i national ret? Kan bestemmelser, som abstrakt set er gyldige, miste deres gyldighed, såfremt det fastslås, at prisen for transaktionen er for høj sammenlignet med markedsprisen?

5) Er det i henhold til artikel 4 i direktiv 93/13 muligt at tage hensyn til omstændigheder, der er indtrådt efter aftalens indgåelse, såfremt en gennemgang af national ret viser, at dette er muligt?

6) Skal LEC's artikel 693, stk. 2, […] fortolkes således, at den ikke må udgøre en hindring for beskyttelsen af forbrugernes interesser?

7) I overensstemmelse med direktiv 93/13, herunder navnlig dets artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, og med henblik på at sikre beskyttelsen af forbrugere og brugere i overensstemmelse med ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet, skal en national domstol, som fastslår, at der foreligger et urimeligt kontraktvilkår om førtidig ophævelse, betragte vilkåret, som om det ikke var aftalt, og drage konsekvenserne heraf, også selv om den erhvervsdrivende har ventet i det tidsrum, der som minimum er foreskrevet i den nationale retsforskrift?«

26 Den forelæggende ret har anmodet Domstolen om at undergive sagen en fremskyndet procedure i henhold til artikel 105, stk. 1, i Domstolens procesreglement. Denne anmodning blev forkastet ved kendelse af 11. november 2014, Banco Primus (C-421/14, ikke trykt i Sml., EU:C:2014:2367), bl.a. med den begrundelse, at den forelæggende ret, hvilket den havde oplyst Domstolen om ved skrivelse af 29. september 2014, havde udsat fuldbyrdelsesproceduren ved afgørelse af 16. juni 2014, således at Jesús Gutiérrez García ikke umiddelbart risikerer at miste sin bolig.

Om de præjudicielle spørgsmål

Formaliteten

27 Den spanske regering har i sit skriftlige indlæg sat spørgsmålstegn ved formaliteten vedrørende de præjudicielle spørgsmål med den begrundelse, at Domstolens svar ikke ville være til nytte for den forelæggende ret i forbindelse med afgørelse af den tvist, der er indbragt for den. Fuldbyrdelsesproceduren vedrørende pant i fast ejendom er nemlig endeligt afsluttet og den forelæggende ret kan ikke længere træffe foranstaltninger i forbindelse hermed, eftersom den afsluttede den nævnte procedure og beordrede skyldneren og beboerne udsat ved kendelse af 8. april 2014, der har fået retskraft.

28 Banco Primus har ikke udtrykkeligt gjort en formalitetsindsigelse gældende vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse, men den har fremført argumenter, der svarer til dem, hvorpå denne indsigelse er støttet.

29 Herved bemærkes indledningsvis, at det i henhold til fast retspraksis, hvorefter det inden for rammerne af proceduren i henhold til artikel 267 TEUF, som er baseret på en klar adskillelse mellem de nationale retters og Domstolens funktioner, alene er den nationale ret, der har kompetence til at fastlægge og vurdere hovedsagens faktiske omstændigheder og til at fortolke og anvende den nationale ret. Det tilkommer ligeledes udelukkende den nationale ret, som tvisten er indbragt for, og som har ansvaret for den retsafgørelse, der skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere såvel nødvendigheden som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de stillede spørgsmål vedrører fortolkningen af EU-retten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse (dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 76 og den deri nævnte retspraksis).

30 Domstolen kan således kun afvise en anmodning om præjudiciel afgørelse fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (dom af 14.6.2012, sag C-618/10, Banco Español de Crédito, EU:C:2012:349, præmis 77 og den deri nævnte retspraksis).

31 Dette er ikke tilfældet i den foreliggende sag.

32 Som generaladvokaten har anført i punkt 30 i forslaget til afgørelse, fremgår det ifølge den forelæggende rets udlægning af den nationale lovgivning, at den i hovedsagen omhandlede procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom ikke er afsluttet, og at den er fortsat, for så vidt som overdragelsen af ejendommen til budgiveren ikke har fundet sted, hvilket den spanske regering har bekræftet i sine skriftlige indlæg. Således bestemmer den fjerde overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013, at denne bestemmelse finder anvendelse på »enhver tvangsfuldbyrdelsesprocedure, som ikke har ført til, at den faste ejendom er blevet overdraget til erhververen«.

33 Under disse omstændigheder og henset til, at det tilkommer Domstolen at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den (jf. dom af 28.11.2000, Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, præmis 18, og af 11.3.2010, Attanasio Group, C-384/08, EU:C:2010:133, præmis 19), fremgår det ikke klart af de argumenter, den spanske regering har fremført, at den fortolkning af EU-retten, som ønskes, er uden forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand.

34 Med forbehold af vurderingen af hvert enkelt af de præjudicielle spørgsmål kan den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse følgelig antages til realitetsbehandling.

Om realiteten

Det første til det tredje spørgsmål

35 Med det første, det andet og det tredje spørgsmål, som behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 6 og 7 i direktiv 93/13 er til hinder for en national bestemmelse, såsom den fjerde overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013, der undergiver udøvelsen af retten for forbrugere – over for hvilke der er blevet indledt en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom, som imidlertid ikke er blevet afsluttet på datoen for ikrafttrædelsen af den lov, som denne overgangsbestemmelse indgår i – til at gøre indsigelse over for denne tvangsfuldbyrdelsesprocedure med henvisning til, at kontraktvilkårene angiveligt er urimelige, en præklusiv frist på en måned, beregnet fra dagen efter denne lovs offentliggørelse. Den forelæggende ret ønsker derudover i givet fald oplyst, om direktivet pålægger den af egen drift at efterprøve, om vilkår i en kontrakt, der allerede har været genstand for en sådan efterprøvelse i lyset af direktiv 93/13 i forbindelse med en retsafgørelse, der er blevet endelig, er urimelige, og dette til trods for nationale processuelle regler, der gennemfører princippet om retskraft.

36 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt artikel 6 og 7 i direktiv 93/13 er til hinder for en national bestemmelser såsom den fjerde overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013, skal det bemærkes, at dette spørgsmål allerede er blevet behandlet af Domstolen, der svarede bekræftende herpå i dom af 29. oktober 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731).

37 Navnlig følger det af denne dom, at den fjerde overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013, for så vidt som den fastsætter, at forbrugere – over for hvilke der er blevet indledt en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom inden datoen for denne lovs ikrafttrædelse, og som ikke er blevet afsluttet på denne dato – er underlagt en præklusiv frist på en måned, beregnet fra dagen efter den

nævnte lovs offentliggørelse, til at fremsætte indsigelse mod tvangsfuldbyrdelse med henvisning til, at kontraktvilkårene angiveligt er urimelige, ikke er af en sådan art, at den kan sikre forbrugerne den fulde udnyttelse af denne frist, og således den effektive udøvelse af deres rettigheder (jf. i denne retning dom af 29.10.2015, BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, præmis 39).

38 I hovedsagen fremgår det i øvrigt af de sagsakter, som Domstolen råder over, at den forelæggende ret ved afgørelse af 12. juni 2013, der har fået retskraft, allerede havde undersøgt den i hovedsagen omhandlede kontrakt i lyset af direktiv 93/13 og erklæret at dennes vilkår 6 vedrørende morarenter, var urimeligt.

39 I denne forbindelse ønsker den forelæggende ret oplyst, om direktiv 93/13 er til hinder for en national regel, som den, der følger af LEC's artikel 207, der forbyder retten af egen drift at efterprøve bestemte vilkår i en kontrakt, der allerede har været genstand for en domstolsprøvelse, der er blevet afsluttet ved en afgørelse, der har fået retskraft.

40 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den ved direktiv 93/13 indførte beskyttelsesordning i henhold til Domstolens faste praksis hviler på den betragtning, at forbrugeren befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende såvel hvad angår forhandlingsstyrke som informationsniveau (jf. bl.a. dom af 17.7.2014, Sánchez Morcillo og Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, præmis 22 og den deri nævnte retspraksis).

41 Under hensyntagen til denne svagere stilling fastsætter direktivets artikel 6, stk. 1, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren. Der er tale om en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (jf. bl.a. dom af 17.7.2014, Sánchez Morcillo og Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, præmis 23, og af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 53 og 55).

42 I henhold til fast retspraksis skal denne bestemmelse anses for en norm svarende til de nationale regler i den nationale retsorden, der har rang af ufravigelige retsgrundsætninger (jf. dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 51 og 52, og af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 54).

43 I denne sammenhæng har Domstolen allerede flere gange fastslået, at de nationale retter af egen drift skal efterprøve, om et kontraktvilkår, der henhører under anvendelsesområdet for direktiv 93/13, er urimeligt, og dermed afhjælpe den manglende ligevægt mellem forbrugeren og den erhvervsdrivende, eftersom den råder over de oplysninger vedrørende de retlige eller faktiske omstændigheder, som denne prøvelse kræver (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis, og af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 58).

44 Således som anført i denne doms præmis 38, har den nationale ret i den foreliggende sag imidlertid allerede undersøgt den i hovedsagen omhandlede kontrakt i lyset af direktiv 93/13, efter hvis afslutning den ved en retskraftig afgørelse konstaterede, at det ene af kontraktens vilkår var urimeligt.

45 På denne baggrund skal det afgøres, om behovet for at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem den erhvervsdrivendes og forbrugerens rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem de sidstnævnte, under sådanne omstændigheder forpligter den forelæggende ret til af egen drift at foretage en ny kontrol af kontrakten og dette til trods for de nationale processuelle regler, der gennemfører princippet om retskraft.

46 Der henvises i denne forbindelse indledningsvis til den betydning, som princippet om retskraft har i Unionens retsorden og i de nationale retsordener. Domstolen har nemlig allerede haft lejlighed til at præcisere, at såvel hensynet til at sikre en stabil retstilstand og stabile retlige relationer som

retsplejehensyn gør det påkrævet, at retsafgørelser, der er blevet endelige, efter at de hjemlede appelmuligheder er udnyttet, eller efter at appelfristerne er udløbet, ikke længere kan anfægtes (jf. bl.a. dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 35 og 36).

47 Domstolen har desuden allerede anerkendt, at forbrugerbeskyttelsen ikke er absolut. Den har nærmere bestemt medgivet, at EU-retten ikke pålægger en national ret at undlade at anvende interne processuelle regler, der tillægger en afgørelse retskraft, selv om dette gør det muligt at afhjælpe en tilsidesættelse af en bestemmelse i direktiv 93/13, uanset dennes karakter (jf. i denne retning dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 37, og af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 68), medmindre den nationale lovgivning alene tillægger en sådan ret denne beføjelse i tilfælde af tilsidesættelse af ufravigelige nationale retsgrundsætninger (jf. i denne retning dom af 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, præmis 53).

48 Derudover har Domstolen allerede præciseret, at princippet om effektiv domstolsbeskyttelse af forbrugere ifølge EU-retten giver ret til adgang til domstolsprøvelse, men ikke til behandling i to instanser (jf. i denne retning dom af 17.7.2014, Sánchez Morcillo og Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis).

49 Det følger af det ovenstående, at direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national forskrift som den, der følger af LEC's artikel 207, der forbyder den nationale ret af egen drift på ny at efterprøve, om vilkår i en kontrakt, der er indgået med en erhvervsdrivende, er urimelige, såfremt der allerede er truffet afgørelse om lovligheden af samtlige vilkår i kontrakten i lyset af dette direktiv i en afgørelse, der har retskraft, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at undersøge.

50 Det fremgår imidlertid af forelæggelsesafgørelsen, at den processuelle regel om retskraft, der følger af LEC's artikel 207, i det foreliggende tilfælde ikke alene forbyder den nationale ret på ny at efterprøve lovligheden i lyset af direktiv 93/13 af vilkårene i en kontrakt, hvorom der allerede er truffet endelig afgørelse, men også at efterprøve, om de øvrige vilkår i samme kontrakt eventuelt er urimelige.

51 Imidlertid fremgår det af de principper, der følger af denne doms præmis 40-43, at de betingelser, der fastsættes i de nationale lovgivninger, som artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 henviser til, ikke må skade indholdet af den ret, som forbrugerne har i henhold til denne bestemmelse, hvorefter de ikke er bundet af et vilkår, der vurderes at være urimeligt (dom af 21.12.2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980, præmis 71).

52 I det tilfælde, hvor en national ret i forbindelse med en tidligere undersøgelse af en omtvistet kontrakt, der har ført til vedtagelsen af en afgørelse, der har fået retskraft, har begrænset sig til af egen drift at undersøge et eller bestemte vilkår i kontrakten i lyset af direktiv 93/13, pålægger direktivet en national ret som den i hovedsagen omhandlede – hvortil forbrugeren forskriftsmæssigt har indbragt sagen og har rejst indsigelse herom som et led heri – på begæring af parterne eller af egen drift, når den råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige til dette formål, at efterprøve, om de øvrige vilkår i den nævnte kontrakt eventuelt er urimelige. I mangel af en sådan kontrol ville beskyttelsen af forbrugeren være mangelfuld og utilstrækkelig og hverken udgøre et egnet eller et effektivt middel til at bringe anvendelsen af denne type vilkår til ophør, i modsætning til, hvad der er fastsat i artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 (jf. i denne retning dom af 14.3. 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 60).

53 I den foreliggende sag og i mangel af en præcisering i de sagsakter, som Domstolen råder over, tilkommer det den forelæggende ret at efterprøve, hvorvidt lovligheden af alle vilkårene i den i hovedsagen omhandlede kontrakt i afgørelsen af 12. juni 2013, der har fået retskraft, er blevet kontrolleret i lyset af direktiv 93/13, eller om alene kontraktens vilkår 6 er blevet det.

54 På baggrund af samtlige ovenstående betragtninger skal det første, det andet og det tredje spørgsmål besvares med, at:

— artikel 6 og 7 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at de er til hinder for en national bestemmelse, såsom den fjerde overgangsbestemmelse i lov nr. 1/2013, der undergiver udøvelsen af retten for forbrugere – over for hvilke der er blevet indledt en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom, som imidlertid ikke er blevet afsluttet på datoen for ikrafttrædelsen af den lov, som denne overgangsbestemmelse indgår i – til at gøre indsigelse over for denne tvangsfuldbyrdelsesprocedure med henvisning til, at kontraktvilkårene angiveligt er urimelige, en præklusiv frist på en måned, beregnet fra dagen efter denne lovs offentliggørelse, til at fremsætte indsigelse mod tvangsfuldbyrdelsen

— direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national forskrift som den, der følger af LEC's artikel 207, der forbyder den nationale ret af egen drift på ny at efterprøve, om kontraktvilkår er urimelige, når der allerede er truffet afgørelse om lovligheden af samtlige vilkår i kontrakten i lyset af dette direktiv i en afgørelse, der har fået retskraft.

Er der derimod et eller flere kontraktvilkår, hvis eventuelle urimelige karakter ikke er blevet efterprøvet under en forudgående domstolsprøvelse af den omtvistede kontrakt, som er afsluttet med en afgørelse, der har fået retskraft, skal direktiv 93/13 fortolkes således, at den nationale ret, hvortil forbrugeren forskriftsmæssigt har indbragt sagen og har rejst indsigelse herom som et led heri, er forpligtet til på begæring af parterne eller af egen drift, når den råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige til dette formål, at efterprøve, om disse vilkår eventuelt er urimelige.

Om det fjerde og det femte spørgsmål

55 Med det fjerde og det femte spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt at få præciseret de kriterier, der i overensstemmelse med artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13 skal tages i betragtning med henblik på at vurdere, hvorvidt vilkår som de i hovedsagen omhandlede, der vedrører beregningen af ordinære renter og førtidig ophævelse af låneaftalen på grund af skyldnerens misligholdelse af sine forpligtelser i en begrænset periode, eventuelt er urimelige.

56 Det skal indledningsvis understreges, at disse spørgsmål, henset til den i denne doms præmis 30 nævnte retspraksis, ikke kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som de tilsigter at fastslå, hvorvidt den nationale ret i forbindelse med sin efterprøvelse af et kontraktvilkårs eventuelt urimelige karakter og nærmere bestemt af vilkår 6a i den i hovedsagen omhandlede kontrakt kan tage hensyn til omstændigheder, som ligger efter indgåelsen af kontrakten. Det fremgår nemlig ikke klart af forelæggelsesafgørelsen, hvilke efterfølgende omstændigheder det drejer sig om. Under disse omstændigheder råder Domstolen ikke over de faktiske oplysninger, som er nødvendige for at kunne foretage en vurdering, og den er følgelig ikke i stand til at give den forelæggende ret en hensigtsmæssig besvarelse med henblik på afgørelsen af tvisten i hovedsagen.

57 Hvad angår de øvrige aspekter, som berøres i det fjerde og det femte spørgsmål, skal det for det første præciseres, at Domstolens kompetence ifølge fast retspraksis på dette område omfatter fortolkning af begrebet »urimeligt kontraktvilkår« i det nævnte direktivs artikel 3, stk. 1, og i bilaget hertil, samt af de kriterier, som den nationale retsinstans kan eller skal anvende ved undersøgelsen af et kontraktvilkår i lyset af samme direktivs bestemmelser, idet det tilkommer denne retsinstans under hensyn til disse kriterier at træffe afgørelse om et særligt kontraktvilkårs konkrete kvalifikation i lyset af de faktiske omstændigheder i det konkrete tilfælde. Det fremgår heraf, at Domstolen skal begrænse sig til at give den forelæggende ret de oplysninger, som denne sidstnævnte skal tage hensyn til ved bedømmelsen af, om det pågældende kontraktvilkår er urimeligt (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 66 og den deri nævnte retspraksis).

58 Det bemærkes under disse omstændigheder, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 med henvisningen til begrebet »god tro« og begrebet »betydelig skævhed« mellem parternes rettigheder og forpligtelser, som følger af kontrakten, til skade for forbrugeren kun indeholder en abstrakt definition af, hvad der gør, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 67 og den deri nævnte retspraksis).

59 Med henblik på afgørelsen af, om et kontraktvilkår bevirker en »betydelig skævhed« mellem parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, skal der navnlig tages hensyn til de gældende regler i den nationale lovgivning, såfremt der ikke foreligger en aftale mellem parterne herom. Det er ved hjælp af en sådan sammenlignende undersøgelse, at den nationale ret kan vurdere, om, og i givet fald i hvilket omfang, aftalen stiller forbrugeren i en mindre gunstig retsstilling end den, der følger af den gældende nationale lovgivning. Ligeledes med dette formål for øje er det relevant at foretage en undersøgelse af den retlige situation, som den nævnte forbruger befinder sig i, under hensyn til de midler, den pågældende råder over i medfør af den nationale lovgivning, med henblik på at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår til ophør (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 68).

60 Hvad angår spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder der opstår en sådan skævhed »til trods for kravene om god tro«, må det, på baggrund af 16. betragtning til direktiv 93/13 fastslås, at den nationale ret med henblik herpå skal efterprøve, om den erhvervsdrivende, ved at handle loyalt og rimeligt med forbrugeren, med rimelighed kunne forvente, at forbrugeren ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 69).

61 Desuden bestemmer direktivets artikel 4, stk. 1, at det skal vurderes, om et kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til, hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, og ved på tidspunktet for aftalens indgåelse at tage hensyn til alle omstændighederne i forbindelse med dens indgåelse (dom af 4.6.2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, præmis 39, og af 9.11.2010, VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, præmis 42). Det følger heraf, at der i denne henseende ligeledes skal tages hensyn til, hvilke konsekvenser nævnte kontraktvilkår kan have inden for rammerne af de retsregler, der finder anvendelse på kontrakten, hvilket indebærer, at der må foretages en undersøgelse af den nationale retsorden (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 71 og den deri nævnte retspraksis).

62 For det andet skal der mindes om, at kontraktvilkår – i overensstemmelse med artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13 – vedrørende aftalens hovedgenstand eller overensstemmelsen mellem for det første pris og varer, og for det andet mellem tjenesteydelser og betalingen herfor, og som ganske vist henhører under det område, som er reguleret af dette direktiv, kun er udelukket fra vurderingen af, om de er urimelige, såfremt den kompetente nationale retsinstans efter en konkret bedømmelse i hvert enkelt tilfælde når frem til, at de er blevet affattet klart og forståeligt af den erhvervsdrivende (jf. i denne retning dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 41, og af 9.7.2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, præmis 50).

63 Det er i lyset af disse overvejelser, at det tilkommer den forelæggende ret at vurdere, om de kontraktvilkår, hvortil der henvises i det fjerde og det femte spørgsmål, er urimelige.

64 Hvad for det første angår vilkår 3 i den i hovedsagen omhandlede kontrakt om beregningen af ordinære renter har den forelæggende ret understreget, at selv om vilkåret er omfattet af artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, er det ikke affattet klart og forståeligt som omhandlet i denne bestemmelse. Under disse omstændigheder påhviler det, således som generaladvokaten har anført i punkt 61 i forslaget til afgørelse, retten at efterprøve, om det nævnte kontraktvilkår er urimeligt, og nærmere bestemt om dette bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge kontrakten til skade for forbrugeren set i lyset af betragtningerne i nærværende doms præmis 58-61.

65 Den forelæggende ret bør bl.a. sammenligne metoden for beregning af og størrelsen den ordinære rentesats, der rent faktisk er fastsat i dette kontraktvilkår, og det beløb, der ville fremkomme på grundlag af satsen, såfremt de beregningsmetoder, der sædvanligvis anvendes, var blevet anvendt, og den lovbestemte rentesats såvel som rentesatsen på almindelige markedsvilkår på tidspunktet for indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale om lån for et beløb og et tidsrum, der svarer til den omhandlede låneaftale. Nærmere bestemt bør den efterprøve, hvorvidt den omstændighed, at de ordinære renter beregnedes ved at anvende et år på 360 dage i stedet for kalenderåret på 365 dage, indebærer, at det omtalte vilkår 3 skal anses for urimeligt.

66 Hvad for det andet angår vilkår 6a i den i hovedsagen omhandlede kontrakt om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser, tilkommer det den forelæggende ret bl.a. at efterprøve, om den erhvervsdrivendes ret til at ophæve hele lånet er betinget af forbrugerens manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning i forhold til den pågældende aftale, om denne mulighed er tiltænkt tilfælde, hvor en sådan misligholdelse er tilstrækkeligt alvorlig hvad angår lånets varighed og størrelse, om den nævnte ret fraviger de almindelige retsregler, der, hvor der ikke er aftalt specifikke betingelser i kontrakten, er gældende på området, og om den nationale lovgivning tillægger forbrugerne egnede og effektive midler, som giver den forbruger, der er omfattet af et sådant vilkår, mulighed for at fjerne virkningerne af ophævelsen af lånet (jf. i denne retning dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 73).

67 Det følger af de ovenstående betragtninger, at det fjerde og det femte spørgsmål skal besvares med, at artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at:

— Efterprøvelsen af, om et vilkår i en kontrakt, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, eventuelt er urimeligt, indebærer, at det skal fastslås, om dette vilkår bevirker en betydelig skævhed i kontraktparternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren. Denne efterprøvelse skal foretages under hensyntagen til de regler i national lovgivning, der finder anvendelse, såfremt parterne selv ikke har truffet nogen aftale, og under hensyntagen til de midler, forbrugeren råder over i medfør af den nationale lovgivning til at bringe anvendelsen af denne type af kontraktvilkår til ophør, såvel som til, hvilken type varer eller tjenesteydelser den pågældende aftale omfatter, samt til alle omstændighederne i forbindelse med dennes indgåelse.

— Såfremt den forelæggende ret finder, at et kontraktvilkår om metoden for beregning af ordinære renter, som det i hovedsagen omhandlede, ikke er affattet klart og forståeligt i den betydning, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, påhviler det denne ret at efterprøve, om dette vilkår er urimeligt som omhandlet i det nævnte direktivs artikel 3, stk. 1. I forbindelse med denne efterprøvelse skal den nævnte ret bl.a. sammenligne metoden for beregning af den ordinære rentesats, der er fastsat i dette vilkår, og det beløb, der ville fremkomme på grundlag af satsen såfremt de beregningsmetoder, der sædvanligvis anvendes, var blevet anvendt, og den lovbestemte rentesats såvel som markedsrenten på tidspunktet for indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale om lån for et beløb og et tidsrum, der svarer til den omhandlede låneaftale.

— Hvad angår en national rets vurdering af, om vilkåret om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, skal denne ret efterprøve, om den erhvervsdrivendes ret til at ophæve hele lånet er betinget af forbrugerens manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning i forhold til den pågældende aftale, om denne mulighed er tiltænkt tilfælde, hvor en sådan misligholdelse er tilstrækkeligt alvorlig hvad angår lånets varighed og størrelse, om den nævnte ret fraviger de almindelige retsregler, der, hvor der ikke er aftalt specifikke betingelser i kontrakten, er gældende på området, og om den nationale lovgivning fastsætter egnede og effektive midler, som giver den forbruger, der er omfattet af et sådant vilkår, mulighed for at fjerne virkningerne af ophævelsen af lånet.

Om det sjette og det syvende spørgsmål

68 Med det sjette og det syvende spørgsmål, der bør undersøges samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det er til hinder for en domstolsfortolkning af en national retsforskrift, der regulerer kontraktvilkår om førtidig ophævelse af låneaftaler, såsom LEC's artikel 693, stk. 2, som ændret ved lov nr. 1/2013, der forbyder en national ret, som fastslår, at der foreligger et sådant urimeligt kontraktvilkår, at erklære dette ugyldigt og undlade at anvende det, selv om den erhvervsdrivende rent faktisk ikke har anvendt vilkåret, men har overholdt de betingelser, der er foreskrevet i den nationale retsforskrift.

69 Indledningsvis skal det bemærkes, at selv om »[k]ontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser […] ikke er underlagt dette direktivs bestemmelser« i henhold til direktivets artikel 1, stk. 2, afspejler vilkår 6a i den i hovedsagen omhandlede kontrakt, der fastsætter betingelserne for førtidig ophævelse af låneaftalen, som det sjette og det syvende spørgsmål henviser til, ikke bestemmelserne i LEC's artikel 693, stk. 2. Vilkåret bestemmer nemlig, at långiver kan erklære, at låneaftalen ophæves førtidigt, og kræve øjeblikkelig tilbagebetaling af hovedstolen, renter og forskellige omkostninger, bl.a. ved manglende betaling på den aftalte dato af ethvert skyldigt beløb i forbindelse med hovedstolen, i form af renter eller i form af forskud, og ikke, som LEC's artikel 693, stk. 2, bestemmer det, efter en misligholdelse af betalingsforpligtelsen i et tidsrum, der svarer til tre måneder. Derudover indeholder det nævnte vilkår udtrykkene »ud over de i loven fastsatte tilfælde« og »oven i de i loven fastsatte tilfælde«. Det kan af denne formulering udledes, at parterne i kraft af dette vilkår har haft til hensigt ikke at begrænse grundene til førtidig ophævelse af låneaftalen til den i LEC's artikel 693, stk. 2, fastsatte grund.

70 Følgelig falder det nævnte kontraktvilkår inden for direktivets anvendelsesområde (jf. modsætningsvis dom af 30.4.2014, Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, præmis 41), og den nationale ret skal af egen drift efterprøve, om et kontraktvilkår er urimeligt (jf. bl.a. dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).

71 For så vidt angår de konsekvenser, der må drages af, at et sådant vilkår eventuelt er urimeligt, skal det bemærkes, at det fremgår af ordlyden af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, at den nationale ret kun er forpligtet til at undlade at anvende et urimeligt kontraktvilkår, således at det ikke binder forbrugeren, men at den ikke har kompetence til at ændre vilkårets indhold. Denne kontrakt skal nemlig principielt opretholdes uden nogen anden ændring end den, der følger af ophævelsen af urimelige kontraktvilkår, for så vidt som en sådan opretholdelse af kontrakten retligt set er mulig i overensstemmelse med reglerne i national ret (jf. bl.a. dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 65, af 30.5.2013, Asbeek Brusse og de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, præmis 57, og af 21.1.2015, Unicaja Banco og Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 og C-487/13, EU:C:2015:21, præmis 28).

72 På grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugerne, der befinder sig i en svagere stilling end den erhvervsdrivende, hviler på, pålægger direktiv 93/13, således som det fremgår af dets artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, desuden medlemsstaterne at fastsætte egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør (jf. bl.a. dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 68, og af 21.1.2015, Unicaja Banco og Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 og C-487/13, EU:C:2015:21, præmis 30).

73 Følgelig og med henblik på at sikre den afskrækkende virkning som følge af artikel 7 i direktiv 93/13 kan de beføjelser, som den nationale ret, der konstaterer, at der er tale om et urimeligt kontraktvilkår i henhold til dette direktivs artikel 3, stk. 1, har, ikke afhænge af, om dette kontraktvilkår rent faktisk er blevet anvendt eller ej. Domstolen har således allerede fastslået, at direktiv 93/13 skal fortolkes således, at den omstændighed, at dette vilkår ikke er blevet opfyldt, når en national retsinstans har fastslået, at et kontraktvilkår, der er indgået mellem en forbruger og en erhvervsdrivende, er »urimeligt« som

omhandlet i direktivets artikel 3, stk. 1, ikke i sig selv kan være til hinder for, at den nationale retsinstans kan drage alle konsekvenserne af, at det nævnte vilkår er et urimeligt kontraktvilkår (jf. i denne retning dom af 11.6.2015, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-602/13, ikke trykt i Sml., EU:C:2015:397, præmis 50 og 54).

74 Under disse omstændigheder kan det forhold i den foreliggende sag, således som generaladvokaten har anført i punkt 85 i forslaget til afgørelse, at den erhvervsdrivende rent faktisk har handlet i overensstemmelse med kravene i LEC's artikel 693, stk. 2, og først iværksatte proceduren med henblik på realisering af pant i fast ejendom efter den manglende betaling af syv månedlige ydelser og ikke, som vilkår 6a i den i hovedsagen omhandlede kontrakt bestemmer, efter enhver betalingsforsømmelse, ikke fritage den nationale ret fra dens forpligtelse til at drage alle de konsekvenser, der følger af, at det pågældende vilkår eventuelt er urimeligt.

75 Henset til alle de ovenstående betragtninger skal det sjette og det syvende spørgsmål besvares med, at direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det er til hinder for en domstolsfortolkning af en national retsforskrift, der regulerer kontraktvilkår om førtidig ophævelse af låneaftaler, såsom LEC's artikel 693, stk. 2, som ændret ved lov nr. 1/2013, der forbyder en national domstol, som fastslår, at der foreligger et sådant urimeligt kontraktvilkår, at erklære dette ugyldigt og at undlade at anvende det, selv om den erhvervsdrivende rent faktisk ikke har anvendt vilkåret, men har overholdt de betingelser, der er foreskrevet i denne nationale retsforskrift.

Sagens omkostninger

76 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) **Artikel 6 og 7 i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at de er til hinder for en national bestemmelse, såsom den fjerde overgangsbestemmelse i Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (lov nr. 1/2013 om forbedring af beskyttelsen af pantebrevsdebitorer, gældsomlægning og almene lejeboliger) af 14. maj 2013, der undergiver udøvelsen af retten for forbrugere – over for hvilke der er blevet indledt en procedure med henblik på realisering af pant i fast ejendom, som imidlertid ikke er blevet afsluttet på datoen for ikrafttrædelsen af den lov, som denne overgangsbestemmelse indgår i – til at gøre indsigelse over for denne tvangsfuldbyrdelsesprocedure med henvisning til, at kontraktvilkårene angiveligt er urimelige, en præklusiv frist på en måned, beregnet fra dagen efter denne lovs offentliggørelse.**

2) **Direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national forskrift som den, der følger af artikel 207 i Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (lov nr. 1/2000 om den civile retspleje) af 7. januar 2000, som ændret ved Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (lov nr. 1/2013 om forbedring af beskyttelsen af pantebrevsdebitorer, gældsomlægning og almene lejeboliger) af 14. maj 2013, derefter ved Real Decreto-Ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (lovdekret nr. 7/2013 om finansielle og budgetmæssige hasteforanstaltninger og om fremme af forskning, udvikling og innovation) af 28. juni 2013, og dernæst ved Real Decreto-ley 11/2014, de medidas urgentes en materia concursal (lovdekret nr. 11/2014 om**

hasteforanstaltninger vedrørende konkurs) af 5. september 2014, der forbyder den nationale ret af egen drift på ny at efterprøve, om kontraktvilkår er urimelige, når der allerede er truffet afgørelse om lovligheden af samtlige vilkår i kontrakten i lyset af dette direktiv i en afgørelse, der har fået retskraft.

Er der derimod et eller flere kontraktvilkår, hvis eventuelle urimelige karakter ikke er blevet efterprøvet under en forudgående domstolsprøvelse af den omtvistede kontrakt, som er afsluttet med en afgørelse, der har fået retskraft, skal direktiv 93/13 fortolkes således, at den nationale ret, hvortil forbrugeren forskriftsmæssigt har indbragt sagen og har rejst indsigelse herom som et led heri, er forpligtet til på begæring af parterne eller af egen drift, når den råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige til dette formål, at efterprøve, om disse vilkår eventuelt er urimelige.

3) **Artikel 3, stk. 1, og artikel 4 i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at:**

— **Efterprøvelsen af, om et vilkår i en kontrakt, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, eventuelt er urimeligt, indebærer, at det skal fastslås, om dette vilkår bevirker en betydelig skævhed i kontraktparternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren. Denne efterprøvelse skal foretages under hensyntagen til de regler i national lovgivning, der finder anvendelse, såfremt parterne selv ikke har truffet nogen aftale, og under hensyntagen til de midler, forbrugeren råder over i medfør af den nationale lovgivning til at bringe anvendelsen af denne type af kontraktvilkår til ophør, såvel som til, hvilken type varer eller tjenesteydelser den pågældende aftale omfatter, samt til alle omstændighederne i forbindelse med dennes indgåelse.**

— **Såfremt den forelæggende ret finder, at et kontraktvilkår om metoden for beregning af ordinære renter som det i hovedsagen omhandlede, ikke er affattet klart og forståeligt i den betydning, hvori dette udtryk er anvendt i artikel 4, stk. 2, i direktiv 93/13, påhviler det denne ret at efterprøve, om dette vilkår er urimeligt som omhandlet i det nævnte direktivs artikel 3, stk. 1. I forbindelse med denne efterprøvelse skal den nævnte ret bl.a. sammenligne metoden for beregning af den ordinære rentesats, der er fastsat i dette vilkår, og det beløb, der ville fremkomme på grundlag af satsen, såfremt de beregningsmetoder, der sædvanligvis anvendes, var blevet anvendt, og den lovbestemte rentesats såvel som markedsrenten på tidspunktet for indgåelsen af den i hovedsagen omhandlede aftale om lån for et beløb og et tidsrum, der svarer til den omhandlede låneaftale.**

— **Hvad angår en national rets vurdering af, om vilkåret om den førtidige ophævelse af låneaftalen på grund af en skyldners misligholdelse i en begrænset periode af sine forpligtelser eventuelt er urimeligt, skal denne ret efterprøve, om den erhvervsdrivendes ret til at ophæve hele lånet er betinget af forbrugerens manglende overholdelse af en forpligtelse, som er af afgørende betydning i forhold til den pågældende aftale, om denne mulighed er tiltænkt tilfælde, hvor en sådan misligholdelse er tilstrækkeligt alvorlig hvad angår lånets varighed og størrelse, om den nævnte ret fraviger de almindelige retsregler, der, hvor der ikke er aftalt specifikke betingelser i kontrakten, er gældende på området, og om den nationale lovgivning fastsætter egnede og effektive midler, som giver den forbruger, der er omfattet af et sådant vilkår, mulighed for at fjerne virkningerne af ophævelsen af lånet.**

4) **Direktiv 93/13 skal fortolkes således, at det er til hinder for en domstolsfortolkning af en national retsforskrift, der regulerer kontraktvilkår om førtidig ophævelse af låneaftaler, såsom artikel 693, stk. 2, i lov nr. 1/2000, som ændret ved lovdekret nr. 7/2013, der forbyder en national domstol, som fastslår, at der foreligger et sådant urimeligt kontraktvilkår, at**

erklære dette ugyldigt og at undlade at anvende det, selv om den erhvervsdrivende rent faktisk ikke har anvendt vilkåret, men har overholdt de betingelser, der er foreskrevet i denne nationale retsforskrift.

Underskrifter